

13. Doprava: železniční, automobilová, lodní, potrubní a letecká. Kritéria volby dopravy a zprostředkovatelé přepravních služeb.

Doprava

Doprava zabezpečuje přemíst'ování výrobků z místa, kde se vyrábějí do místa, kde je jich zapotřebí (viz. vyjádření manipulačního problému). Je potřeba si uvědomit, že tento přesun v prostoru na určitou vzdálenost přidává výrobku hodnotu, která se nazývá přínos místa.

Cílem dopravy je zajistit přesun výrobku na trh včas, nepoškozený, v požadovaném množství a tedy i kvalitě. Významně se doprava podílí na úrovni zákaznického servisu, který je vyjádřen spokojeností zákazníka.

Přeprava

Přeprava generuje významnou část logistických nákladů, a proto je pro podnik efektivní optimalizovat logistický řetězec, jehož nedílnou součástí je přeprava.

Skladováním výrobku do doby, než je výrobek zapotřebí se nazývá přínos času.

I dopravu lze považovat za časový faktor, který nehraje tak významnou roli ve vztahu ke skladování.

Jestliže výrobek není k dispozici, když je to zapotřebí, může to způsobit např. ztrátu prodejů, nespokojenost zákazníků či výpadek výroby !!!!

Protože je doprava zdrojem přínosu a místa, faktory jako dostupnost dopravy, kapacita dopravy a přepravní náklady zde hrají významnou roli

Přeprava

V České republice existuje celá široká paleta možností využití **dopravních prostředků** při dopravě surovin a výrobků. Tyto služby mohou být poskytovány využitím vlastních prostředků nebo využitím služeb specializovaných zprostředkovatelských firem, nebo využitím služeb státního sektoru.

Z hlediska možnosti dopravy je k dispozici železnice, automobilová doprava, lodní, letecká, popř. potrubní, v dnešní době už také i kombinovaná doprava.

Kritéria pro výběru nejvhodnějšího typu dopravy

Při samotném výběru je potřeba vzít v úvahu následující kritéria pro výběru nejvhodnějšího typu dopravy:

- délka přepravní trasy,
- množství přepravy (hmotnost),
- rychlost přepravy,
- druh přepravovaného materiálu, popř. nebezpečnost látky (popř. snadnost, nároky na manipulaci),
- jednotkové náklady na přepravu,
- skladovatelnost výrobku,
- ručení

Kritéria pro výběru nejvhodnějšího typu dopravy

Tyto kritéria mají zásadní vliv na volbu způsobu dopravy zboží. V některých případech je potřeba zvážit i snadnost a použitelnost dopravy, obzvláště při mezinárodní dopravě s uvažováním celních poplatků.

Železniční doprava

Železniční doprava je rentabilní při dopravě velkého množství na obrovské vzdálenosti.

Užívá se zejména pro **meziměstskou a mezistátní dopravu.**

Mezi nevýhody železniční dopravy patří ohromné finanční nároky na investiční prostředky do přepravních cest, včetně zabezpečovacích zařízení, lokomotiv, vozového parku, terminálů apod.

Proměnné náklady jsou u železniční dopravy relativně nízké.

Železniční doprava postrádá pružnost a univerzálnost automobilové dopravy, protože se **omezuje na pevně vedené tratě**. Na druhé straně je železniční doprava patří mezi **nejlevnější způsoby dopravy v porovnání s automobilovou a leteckou dopravou.**

Železniční doprava

Železniční doprava postrádá pružnost a univerzálnost automobilové dopravy, protože se omezuje na pevně vedené tratě. Na druhé straně je železniční doprava patří mezi nejlevnější způsoby dopravy v porovnání s automobilovou a leteckou dopravou.

Železniční doprava

Železniční doprava se zejména využívá při dopravě odtěžených surovin, kapalných produktů, paliv, stavebních materiálů, ale také při přepravě zboží, kde příliš nezáleží na rychlosti dopravy.

Je potřeba vzít v úvahu, že v méně hustě obydlených lokalitách, kde nevede železnice je potřeba kombinovat dopravu s ostatními druhy dopravy.

Železniční doprava

Délka železniční sítě je 9430 km a přibližně 90% výkonů je využíváno na 3000 km.

V současné době dochází především k **zkvalitnění železniční sítě** úpravou a výstavbou nových koridorů, které by plně měly odpovídat evropským standardům.

Osobní doprava je zkvalitňována obnovou nových vozidlových parků a díky s výstavbou nových koridorů je schopna nabídnout dokonalý komfort za přiměřenou cenu i pro mezinárodní dopravu přes ČR.

Novinkou mezi těmito je souprava **PENDOLINO**, která je konstruována tak, že vyrovnává naklánění vozidel a tím přispívá ke komfortu cestujících. Modernizace koridorů znamená především splnění podmínek pro bezpečný provoz při rychlostech souprav min. **160 km/h**, zvýšení přechodnosti v tunách/nápravu a instalace chybějící elektrifikace na některých úsecích tratí

Železniční doprava

Modernizace koridorů probíhá ve dvou etapách:

- Berlín-Děčín-Praha-Č. Třebová-Brno-Břeclav-Bratislava-Vídeň a přípojnou větví na Norimberk-Praha
- Gdaňsk-Katovice-Ostrava-Žilina s přípojnou větví Ostrava-Přerov-Břeclav.

Železniční doprava

V současné době intenzivně dochází k útlumu nebo **stagnaci železniční dopravy** z důvodu vysokých nákladů na přepravu a intenzivnímu rozvoji automobilové dopravy rozvojem dálnic, který sebou přináší zkrácení doby dopravy.

Hlavní výhodou používání železnice je **ekologičnost provozu.**

Automobilová (silniční) doprava

K intenzivnímu rozvoji automobilové dopravy došlo po II. světové válce s rozvojem dopravních prostředků a dopravních cest, umožňujících dopravu žádaného zboží v co nejkratší dobu na požadované místo.

Hlavní výhoda spočívá ve flexibilitě dopravy s relativně malými provozními a investičními náklady.

Automobilovou dopravou se převážně dopravuje stavební materiál, kusové zásilky, tuhá paliva, zvířata, obilniny, apod. Provozní náklady mohou ovšem s porovnáním s jiným typem dopravy neúměrně vzrůst, uvážíme-li např. náklady na manipulaci při nakládce a vykládce, na mzdy, silniční daň, apod.

Automobilová (silniční) doprava

Automobilová doprava je nejlépe slučitelná s požadavky zákazníků v oblasti servisu, představuje u většiny podniků významnou součást jejich logistických sítí.

Za předpokladu poskytování rychlého výkonného servisu za ceny pohybující se mezi sazbami kolejové dopravy a letecké dopravy, lze do budoucna předpokládat velké rozšíření automobilové dopravy.

Rozšiřování dálniční sítě a její napojení na evropské koridory je zásadní prioritou České republiky, zvláště v místech s vysokou nezaměstnaností a malou rozvinutou infrastrukturou.

Automobilová (silniční) doprava

V současné době je na území ČR k dispozici **55 000 km silničních sítí**, které jsou využitelné pro dopravu zboží. Celková délka dálnic by měla být po uvedení **do provozu v r. 2008 cca. 1000 km**.

Aktuální stav dálniční sítě je následující:

Dálnice D1: Praha-Brno-Vyškov, úsek Vyškov –Lipník nad Bečvou je ve stavu dokončení.

Dálnice D2: Brno-hranice ČR/SK.

Dálnice D3: Praha-Č. Budějovice-hranice ČR/Rakousko, je ve stadiu projektu.

Dálnice D5: Praha-Plzeň-hranice ČR/SRN, stádium dokončení obchvatu kolem Plzně.

Automobilová (silniční) doprava

Dálnice D8: Praha-Ústí nad Labem-hranice ČR/SRN, Zdiby-Nová Ves, Doksany-Lovosice, Řehlovice-Tomice, ve stadiu dokončení úseky s vazbou na dálnici A17 v SRN.

Dálnice D 11: Praha-Hradec Králové-hranice ČR/PL, Praha-Libice.

Dálnice D 47 (délka 80,156 m): Lipník nad Bečvou-hranice ČR/PL, přes Bělouhůvka, Hladké Životice, Bílovec, Ostrava-Rudná, Hrušov, Bohumín je ve stavu příprav a projektování a předpokládá se postupné zprovoznění úseků od **listopadu 2007 až listopad 2008**. **Úplné ukončení výstavby je plánováno na březen 2009 a to úseku Bohumín-hranice ČR/PL.**

Automobilová (silniční) doprava

Hlavními uživateli automobilové silniční dopravy jsou velko a maloobchody.

Hlavní nevýhody automobilové dopravy lze spatřovat ve vysokých mzdových nákladech, nákladech na nakládku a vykládku, neekologičnost dopravy, dále závislost na počasí, hustotě provozu a silná závislost na lidských činitelích při dopravě.

Lodní doprava

Lodní doprava patří k nejstarším dopravním prostředkům. Využití zejména v oblasti dopravy rudy, stavebních materiálů, průmyslového zboží apod.

Lodní dopravu lze rozdělit na:

- **dopravu po vnitrozemských vodních cestách (řeky, kanály)**
- **lodní dopravu po jezerech,**
- **přípobřežní námořní dopravu,**
- **mezinárodní námořní dopravu.**

Lodní doprava

Nejpodstatnější **výhodou** je možnost **dopravy těžkých zásilek, ekologičnost dopravy.**

Mezi **nevýhody** patří relativně velká náročnost na **fixní náklady, neflexibilitnost a závislost na přírodních podmínkách a nízká přepravní rychlost.**

Doporučuje se kombinovat lodní dopravu s jiným typem dopravy, např. s automobilovou dopravou. S výhodou lze použít lodní dopravu pro dopravu značného množství zboží při nízkých nákladech a tam, kde rychlost dopravy není prvořadým kritériem.

Lodní doprava

Lodní doprava hraje významnou roli při **přepravě ropy mezi zeměmi produkujícími ropu a zeměmi kupujícími ropu**. Tato doprava se pak realizuje pomocí obřích tankových lodí: **supertankerů**. Velká většina vnitrostátních a mezinárodních zásilek v lodní dopravě zahrnuje **použití kontejnerů**.

Nejprve se náklad v **kontejneru** naloží v rámci svého zařízení v místě **odeslání a přepraví železniční nebo silniční dopravou do přístavu a naloží se na kontejnerovou loď**. Po příjezdu se kontejner vyloží a předá železničnímu nebo automobilovému dopravci. Hlavní výhoda spočívá v **minimální manipulaci se zbožím v kontejneru**. Díky tomu dochází k **maximální úspoře finančních nákladů na manipulaci**.

Potrubní doprava

Rozvoj potrubní dopravy nastal s rozvojem přepravy ropy a zemního plynu, **zejména ropovody** (Družba a Adria) a **transitními plynovody**.

Doprava potrubím se vyznačuje velkými investičními náklady a malými provozními náklady. Předpokládá se, že potrubní systém bude plně využíván a pracovat s nepřetržitým provozem.

Potrubní doprava

Potrubní přepravu lze charakterizovat:

- **tokem produktů uvnitř potrubního systému;** tok je neustále monitorován a řízen počítači,
- **zřídкостью výskytu poruch, poškození a ztrátou** vlivem vzniku trhlin nebo prasklin potrubí,
- **minimálním vlivem klimatických podmínek na přepravu** produktů v potrubí,
- **nenáročností na pracovní síly** obsluhující potrubní systém.

Potrubní doprava

Hlavní nevýhodou je absolutní **neflexibilitnost** a právě už zmiňované **ohromné investiční náklady**.

Výhoda potrubního systému je v **nenáročnosti** na **údržbě, nezávislosti** na **okolních podmínkách** a **popř. zcizení**.

Pokud je určitý produkt povahy kapalné, plynné nebo je možné ho zkapalnit, pak je možné ho transportovat pomocí potrubní dopravou. Je pravděpodobné, že s růstem nákladů u jiných druhů dopravy budou přepravci věnovat tomuto způsobu přepravy větší pozornost i v souvislosti s přepravou takových produktů, které se tradičně potrubní dopravou netransponovaly.

Letecká doprava

Letecká doprava patří k nejmodernějším prostředkům dopravy určené k přepravě osob a nákladů.

Rychlost dopravy je tak velká, že přeprava realizovaná jinou druhou dopravy řádově ve dnech se zkracuje na hodiny. Hlavní nedostatek je v omezení, nevybavenosti letišť pro přepravu zboží. Zde jsou **nejvyšší náklady na palivo, údržbu letadel, speciální prostory a zařízení potřebné na nakládku a vykládku** apod. Letecká doprava se vzhledem k jejím vysokým nákladům považuje za **nadstandardní mimořádný způsob dopravy**. Letečtí dopravci se většinou zabývají přepravou **produktů vysoké hodnoty**. U produktů s nízkou hodnotou se letecká přeprava obvykle nevyužívá z důvodu nákladů-vysoká cena za přepravu by představovala příliš velký podíl na nákladech výrobku. **Volbu přepravy mohou silně ovlivnit aspekty zákaznického servisu**, pokud je otázka servisu v daném případě důležitější než otázka

Letecká doprava

V ČR je v současné době **99 letišť**. Z tohoto počtu je **9 veřejných mezinárodních letišť** (Praha-Ruzyně, Brno-Tuřany, **Ostrava-Mošnov**, Karlovy Vary, Pardubice, Klatov, Č. Budějovice-Hosín, Kunovice a Holešov), **2 neveřejná mezinárodní letiště** (Otrokovice a Vodochody), **52 vnitrostátních veřejných letišť**, **7 neveřejných vnitrostátních letišť**, **15 neveřejných vnitrostátních vrtulníkových letišť** a **14 ostatních letišť**.

Praha-Ruzyně využívá 85% všech výkonů nákladní letecké přepravy. Společně s letišťem Brno-Tuřany tyto letiště zajišťují kompletní logistické služby.

Letecká doprava

Letecká doprava poskytuje častý, spolehlivý servis a krátké doby přepravy. Tyto výhody však mohou být někdy znatelně omezené kvůli **zpoždění nebo ucpání na terminálech a při dodávkách na terminály.**

V budoucnu se dá předpokládat, že s rostoucími požadavky zákazníků v oblasti servisu a s **rostoucím objemem mezinárodních zásilek bude mít letecká doprava u mnoha podniků důležitější úlohu v jejich distribučních plánech.**

Kombinovaná přeprava

Kombinovanou dopravou se rozumí **přeprava v přepravní jednotce za předpokladu využití minimálně 2 druhů dopravy**. Význam kombinované dopravy v posledních letech neustále roste i z důvodu toho, že odpadá překládka jednotlivých kusů zboží.

Další výhodou je možnost krátkodobého skladování zboží v manipulačních jednotkách a tím úspora nákladů spojených s nákladovými prostory.

Kombinovaná přeprava

Vhodnými kombinacemi lze realizovat neobvyklou požadovanou dopravu ze strany zákazníka. Jde zejména o kombinaci dopravy silniční a železniční, tzv. RoLa systém, který vznikl původně v Německu v letech 1954 a 1960 ve Francii.

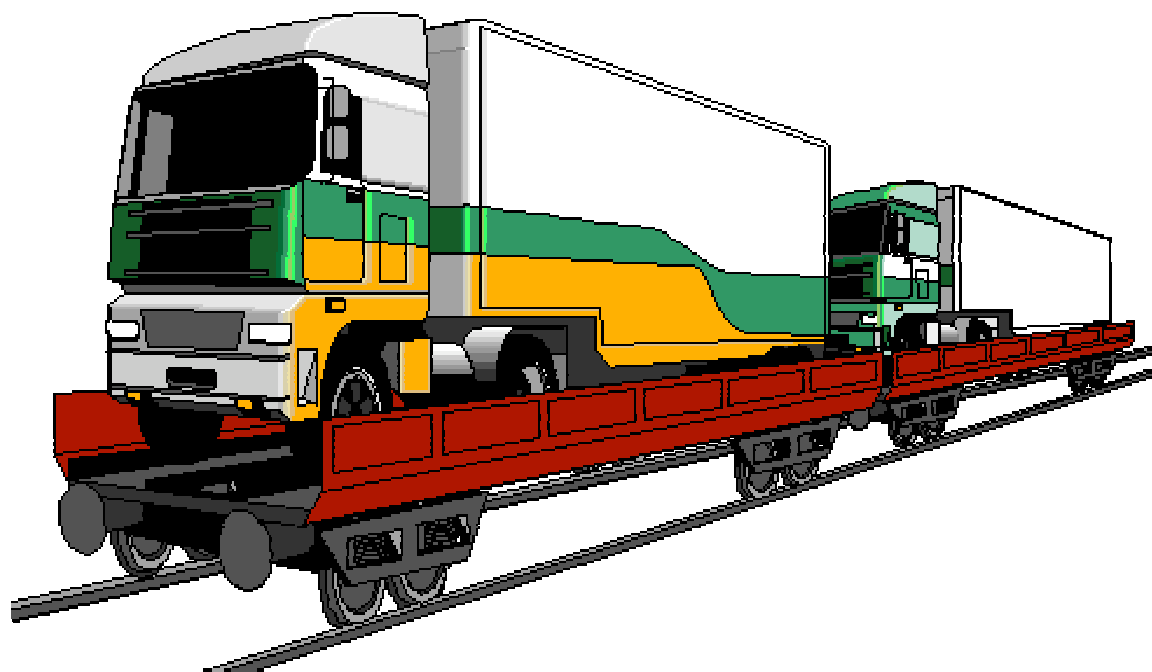
V ČR provoz RoLa linky byl zahájen 12.9.1993 mezi Č. Budějovicemi a Villachem.

Maximální přípustné parametry vozidla využívajícího **RoLa linky**: nesmí přesáhnout 40 t, šířku 2,6 m a výšku 4 m.

Kombinovaná přeprava

Výhody dopravy RoLa jsou následující:

- **nezávislost na silničních a povětrnostních podmínkách,**
- **snížení přepravní doby,**
- **odlehčení přetížení silniční sítě,**
- **ochrana životního prostředí.**

Obr. č. 11.1: Způsob kombinované dopravy

Kritéria volby dopravy

Jednoznačně nelze určit pro jaký druh dopravy je daný výrobek určený k dopravě nejvhodnější. Lze jen na základě požadavků na dopravu doporučit vhodnost zboží k dopravě. K tomuto účelu může posloužit následující tabulka. Jestliže např. potřebujeme dopravit co nejrychleji zdravotnický materiál bez ohledu na dopravní náklady, zvolíme např. leteckou dopravu v kombinaci s silniční dopravou s ohledem na dostupnost a univerzálnost. Mimořádné situace výhradně závislé na rychlosti dopravy lze řešit právě tímto kombinovaným typem dopravy. Kritéria pro zvolený typ dopravy pro dané dopravované zboží je zobrazeno v tab. č. 11.1.

Kritérium ☆→☆☆☆☆☆ nejmenší→největší	Doprava				
	železniční	Silniční	vodní	potrubní	letecká
Rychlost	☆☆☆	☆☆☆☆	☆☆	☆	☆☆☆☆☆
Frekvence	☆☆	☆☆☆☆	☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆
Spolehlivost	☆☆☆	☆☆☆☆	☆☆	☆☆☆☆☆	☆
Univerzálnost	☆☆☆☆	☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆	☆☆
Dostupnost	☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆	☆	☆☆☆

Tab. č. 11.1: Kritéria volby dopravy

Zprostředkovatelé přepravních služek

Jedná se o třetí strany, které zprostředkovávají poskytnutí spojení mezi přepravci a dopravci. Často tito zprostředkovatelé sami nevlastní dopravní prostředky, ale místo toho uzavírají smlouvy s řadou přepravců, kteří jim poskytují dopravní prostředky potřebné pro přepravu zásilek. Je potřeba si uvědomit, že existuje celá řada zprostředkovatelů-třetích stran: dopravní zprostředkovatelé, zasilatelé, tzv. intermodální poskytovatelé služeb-agenti přepravců a zcela nezávislí poskytovatelé logistických služeb.

Dopravní zprostředkovatelé

Dopravní zprostředkovatelé jsou firmy, jejichž úkolem je poskytování služeb v oblasti zajištění a koordinace přepravy produktů a to jak přepravcům, tak dopravcům. Platba se děje zpravidla účtováním poplatku: **určité procento z částky, kterou získá zprostředkovatel od přepravce.**

Služeb dopravního zprostředkovatele se zpravidla využívá v případech, kdy **podniky nemají k dispozici dopravní oddělení nebo chtějí povýšit dopravní služby a nejsou schopni poskytnout tyto služby.**

Zasilatelé (speditéři)

Zasilatelé (často speditéři) nakupují dopravní služby od různých dopravců. Dokonce někteří letečtí zasilatelé sami vlastní letadla a tak nespolehají a nevyužívají služby leteckých společností.

Hlavní rozdíl mezi zasilatelem a dopravním zprostředkovatelem je, že zasilatel je pro dopravce přepravcem a pro přepravce dopravcem. Zprostředkovatel tak není ani dopravce, ani přepravce, ale prostředník mezi těmito dvěma subjekty.

Globalizace přepravy

Vnitrostátní nejdůležitější dopravou je bezpochyby automobilová a železniční doprava. Pro mezinárodní dopravu se pak preferuje doprava letecká a lodní. Je nutné, aby poskytovatelé přepravních služeb měli znalosti o službách mezinárodních dopravců, o nákladech a dostupnosti různých druhů dopravy v rámci zemí, do kterých jsou jejich produkty dodávány. Náklady na mezinárodní přepravu představují mnohem vyšší podíl na hodnotě produktu, než je tomu u nákladů na vnitrostátní přepravu.

Je tomu z důvodu větších přepravních vzdáleností a zvýšených požadavků na organizaci a na administrativu, která souvisí s mezinárodními dodávkami.

Globalizace přepravy

V různých zemích mohou existovat velké rozdíly co se týče daní, subvencí, předpisů, státního vlastnictví některých dopravců, geografických a dalších faktorů.